

บทคัดย่อ

ชุดโครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการเพิ่มผลผลิตข้าวซึ่งเป็นพืชอาหารหลักของชุมชน การทดสอบพืชทางเลือกที่สร้างรายได้ รวมทั้งการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้รอบชุมชนของบ้านขุนตื้นน้อย ตำบลแม่ตึ่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนกะเหรี่ยงที่ครัวเรือนประสบปัญหาข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคและมีอาชีพที่จำกัดส่งผลให้เกิดการลักลอบปลูกฝิ่น ผลการวิจัย พบว่า วิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวนาที่บริสุทธิ์พันธุ์บือแม้วลดการปนพันธุ์ได้ 25% ทำให้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น 320-360 กิโลกรัม และการทดสอบข้าวพันธุ์บือชะสอในแปลงนาที่มีสภาพอากาศหนาวเย็นซึ่งเกษตรกรได้เลิกปลูกข้าวเนื่องจากได้ผลผลิตต่ำ พบว่า ข้าวพันธุ์บือชะสอสายพันธุ์ 4 ให้ผลผลิตสูงสุด คือ 454 กิโลกรัมต่อไร่ ในส่วนพืชทางเลือกที่สร้างรายได้ คือ ผลผลิตกาแฟที่ปลูกในระบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีผลการวิเคราะห์คุณภาพกาแฟ ค่าคะแนนสูงสุด 82.25 และมีค่าคะแนนเฉลี่ย 78.31 เมื่อเทียบกับกาแฟที่ผลิตในระบบทั่วไป คือ 73.87 การศึกษาชนิดถั่วที่เหมาะสม พบว่า ถั่วขาวให้ผลผลิตสูงสุด คือ 133.8 กิโลกรัมต่อไร่ รวมทั้งการทดสอบวิธีการเพาะขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณพืชท้องถิ่นและพืชสมุนไพร จำนวน 7 ชนิด และป่าชุมชนเพิ่มขึ้น 17.58 ไร่จากพื้นที่ข้าวไร่เดิม

คำสำคัญ: วิจัยเชิงพื้นที่ เศรษฐกิจครัวเรือน พืชทางเลือก ป่าไม้รอบชุมชน

Abstract

This research program aims to explore technology improving food security, alternative crops and ecosystem management in Karen Kun TuenNoi communities in Mae Tuen Sub-district, Omkoi District, Chiang Mai, who has encountered food insecurity and limited choices of crop. Pure rice seed selection of 25% less seed contamination of *Bue Mae* local rice cultivar increases yield of 320-360 kg. Also, *BueKaso 4* cultivar generates highest yield of 454 kg/rai. Arabica coffee grown in environmentally-friendly system reveals its quality cupping of highest score 82.25, average of 78.31 compared to 73.87 score of general coffee. White kidney bean produces highest yield of 133.8 kg/rai. Seven native plants and herb were tested in propagation. Community forest increases by 17.58 rai from former shifting rice cultivation area.

Keywords: area-based research, household economy, alternative development, forest ecosystem

